

Kiút a közepes fejlettség csapdájából

Bessenyei István

Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar

essenyei@ktk.pte.hu

Az MNB 2018. évi növekedési jelentése szerint fenyegető lehetőség, hogy a magyar gazdaság a közepes fejlettség csapdájában ragad. Megmutatjuk, hogy ez a veszély reális, továbbá meghatározzuk, hogy milyen irányú technológiai fejlesztés szükséges a csapdahelyzet elkerülése érdekében. Ehhez egy olyan lineárisan homogén, folytonos termelési függvényt konstruálunk, mely alkalmas a közepes fejlettség csapdahelyzetnek és a fejlett gazdaságok egyensúlyi állapotának összevetésére. Bevezetve ezt a termelési függvényt Solow növekedési modelljébe azt kapjuk, hogy a modell bifurkál: a stabil egyensúlyi növekedési pályák száma a modell paramétereitől (felhalmozási hányad, a népesség növekedési üteme) függ. Mivel termelési függvényünk nem „jól viselkedő” a népesedéspolitikai célkitűzések teljesülése megnehezíti a csapdahelyzetből történő kikerülést.

A probléma megoldását a műszaki-technológiai fejlődésben keresve Romer tudás-termelési függvényét és Káldor technikai haladási függvényét aggregáljuk. Az így általánosított függvény tehát a technikai haladás ütemét már nem csupán a K+F szektor teljesítményével magyarázza, hanem a beruházások és a népesség növekedési ütemét is figyelembe veszi. A technikai haladás ütemére és az egységnyi hatékony munkára eső tőké nagyságára így kapott kapott mozgásegyenletek egy síkbeli, nemlineáris dinamikus rendszert határoznak meg, ám a közepes fejlettség csapdája ebben az esetben is egy stabil fixpontként jelenik meg. Megmutatjuk, hogy a K+F szektorban dolgozók számának gyorsabb ütemű növelése éppúgy élénkíti a gazdaság növekedését, mint az oktatási rendszer hatékonyságának javítása, ám ezek az intézkedések nem jelentenek kiutat a közepes szintű fejlettség csapdájából.

A kiút megkereséséhez felírjuk a vizsgált termelési függvény alapjául szolgáló lineáris tevékenységelemzési modellt. Ez számos, műszaki szempontból nem hatékony alaptermés technológiát is tartalmaz, melyeket sem a közepesen fejlett, sem pedig a fejlett gazdaságok termelő-rendszerei nem használnak. Ugyanakkor éppen ezen alap-technológiák fejlesztése jelentheti a keresett kiutat. Ez azért van így, mert egyrészt ezek azok az alaptermés technológiák, melyek egy közepesen fejlett gazdaság számára előrevivők és reálisan elérhetők. Másrészt ezen alaptermés technológiák fejlesztése jóval kevesebb erőforrást igényel, mint a valamennyi alaptermés technológiára vonatkozó teljes tényező-termelékenység emelése.

A fejlett gazdaságok ilyen módon történő utolérése azonban lassú folyamat, de a nem hatékony alaptermés technológiák jelentősebb mértékű fejlesztése révén gyorsítható.